
ПАМ'ЯТІ В.Г. СТЕЛЬМАЩУКА

4 липня 2010 р. обірвалось життя Василя Григоровича Стельмащука — директора Кременецького ботанічного саду, який зробив значний внесок у відродження та розвиток цієї знаменитої наукової установи.

В.Г. Стельмащук народився 22 вересня 1956 р. у с. Млинівці Кременецького району Тернопільської області. Після закінчення середньої школи вступив до Кубанського сільськогосподарського інституту, де здобув кваліфікацію вченого-агронома. Трудову діяльність Василь Григорович розпочав на Рівненській обласній дослідній станції. Тут він пропрацював до 1992 р., пройшовши шлях від молодшого наукового співробітника лабораторії хімічного аналізу до завідувача відділом землеробства.

Роботу на дослідній станції В.Г. Стельмащук поєднував з заочним навчанням в аспірантурі Львівського сільськогосподарського інституту. Після успішного захисту дисертації в 1989 р. він отримав науковий ступінь кандидата сільськогосподарських наук.

З кінця 1992 р. по 1996 р. Василь Григорович був директором Почаївського сільськогосподарського ліцею. У 1996 р. працював агрономом-інспектором Прикарпатського регіонального центру корпорації «Агро-Інтекс».

З жовтня 1996 р. і до останніх днів життя Василь Григорович працював директором Кременецького ботанічного саду, де повною мірою виявив свій талант організатора та науковця.

Знаменитий Кременецький ботанічний сад (1806–1832) за короткий період свого існування став визначним осередком науки та культури в Україні світового значення. В 1832 р. Кременецький ліцей був ліквідований, а колекції Ботанічного саду перевезені до Києва. В 1990 р. статус Ботанічного саду був юридично відновлений, однак низка як об'єктивних, так і суб'єктивних факторів не дозволяли йому хоч віддалено наблизитися до рівня Кременецького ботанічного саду у першу половину XIX ст.

Ситуація різко змінилася з приходом на посаду директора В.Г. Стельмащука. Він не просто працював, а жив ботанічним садом, вдосконалюючи роботу колективу, з великою повагою ставився до доробку попередників і водночас втілював у життя власні ідеї та задуми. Він був ентузіастом, мрійником. Це була людина щирої душі і напрочуд доброї вдачі. Саме завдяки його зусиллям створено нові робочі місця (нині штат спів-

робітників налічує 60 осіб). Під керівництвом Василя Григоровича створено колекційний фонд, який на сьогодні нараховує близько 2000 видів та сортів. У колекціях широко представлені світова дендрофлора, квітничково-декоративні та лікарські рослини, плодово-ягідні культури. Створено колекції нових овочевих, кормових та ароматичних рослин, культивуються рослини природної флори України. Проводяться роботи зі створення колекційно-експозиційних ділянок (коніферетум, розарій, арборетум, сад магнолій, рододендронів, бузків, альпінарій та ін.), закладаються розсадники для розмноження рослин.

На колекційних ділянках Ботанічного саду зростає близько 100 рідкісних видів флори України. Для збору посадкового матеріалу Василь Григорович організував експедиційні поїздки (часто разом зі співробітниками відділу природної флори Національного ботанічного саду ім. М.М. Гришка НАН України) в Кременецькі гори, Вороняки, Гологори та на Мале Полісся.

Василь Григорович був закоханий у ботанічний сад, милувався його краєвидами, мріяв про вдосконалення його експозицій та ландшафтів.

Важливими аспектами діяльності Василя Григоровича були відродження та реставрація історичної частини території саду, впорядкування та освоєння на основі розробленого Проекту організації території нових ділянок, розширення експозиційної зони, розвиток рекреаційної діяльності, впровадження енергозберігаючих технологій, організація еколого-натуралістичного центру. Реалізація цих завдань мала на меті становлення ботанічного саду як провідної наукової та еколого-освітньої природоохоронної установи на території північного заходу України. Останніми роками за ініціативи Василя Григоровича на базі Кременецького ботанічного саду проведено три міжнародні наукові конференції (1999, 2007, 2009). Видано перший після відродження установи «Каталог рослин». Започатковано міжнародну співпрацю з навчальними закладами та науковими установами Європи, Америки,

Азії (Італія, Нідерланди, Польща, Росія, Канада, Республіка Корея).

Окрім поглибленої спеціалізації установи як власне ботанічного саду, Василь Григорович дбав про еколого-освітню діяльність та створення екологічних стежок. Його далекоглядність іноді вражала. Ним започатковано формування 5 екологічних маршрутів, під час яких відвідувачі отримують навчально-пізнавальну, еколого-виховну, рекреаційно-оглядову інформацію. В його планах була розбудова туристичної інфраструктури на основі використання унікальних природних об'єктів (Куличівська ущелина, старий кар'єр, гора Воловиця). Він також планував облаштування рекреаційної зони, спорудження кемпінгу неподалік урочища «Гниле озеро» поряд зі спортивною санною трасою, а також демонстрацію цікавих штучно створених об'єктів (гірське озеро, вольєри з екзотичними птахами та іншими тваринами), побудувати сонячні батареї на основі енергозберігаючих технологій для вирощування тропічних рослин.

Василь Григорович залишив по собі яскравий слід у пам'яті людей, його плани та ідеї щодо розвитку ботанічного саду колектив намагатиметься втілити в життя.

Внесок Василя Григоровича Стельмащука в розбудову відновленого Кременецького ботанічного саду можна порівняти з подвижницькою діяльністю Тадеуша Чацького, Діонісія Мак-Клера, Францішека Шейдта, Віллібальда Бессера, Антонія Андржеївського з його створення. Завдяки цим видатним особистостям Кременецький ботанічний сад у XIX ст. став науковим та культурним осередком світового значення, а в XXI столітті відродився з небуття і хочеться вірити, що в недалекому майбутньому він поверне собі минулу славу та визнання. В пам'ять про талановитого керівника Кременецького ботанічного саду В.Г. Стельмащука працівниками саду та волонтерами організації «Новий Акрополь» закладено нову колекційно-експозиційну ділянку кизильників в історичній частині саду.

В.І. МЕЛЬНИК, А.М. ЛІСНІЧУК

ISSN 1605-6574. Інтродукція рослин, 2011, № 1